

Tájékoztató a tagi ellenőrzések tapasztalatairól és a következő időszak ellenőrzéseiről

I. A 2020. évi ellenőrzések megállapításai, tapasztalatai

A 2020. évi általános ellenőrzés

A Beva igazgatósága 2020-ban az általános ellenőrzés keretében a Díjfizetési szabályzat 4.2 pontja alapján a tagokat kiegészítő adatszolgáltatásra hívta fel. A letétállománnyal rendelkező tagok teljes körét érintő általános ellenőrzés a kizárt befektetők körének meghatározására, az értékpapírok árazásának megfelelőségére, valamint a jelentés teljességére terjedt ki, ezért az adatszolgáltatásban a 2020. március 31-ei adatszolgáltatási napra vonatkozóan a biztosítás alól kizártnak nyilvántartott befektetők listáját (Kizártak analitika), a letéti adatszolgáltatás során jelentett állományra vonatkozó adatokat (Állományi analitika), valamint a 31D1 és 31D2 felügyeleti adatszolgáltatások meghatározott sorainak adatait kellett a tagoknak megküldeni.

A 2020. évi egyedi ellenőrzések

Az általános ellenőrzésen felül a korábbi évek gyakorlatának megfelelően hét tag esetében a díjszámítási adatszolgáltatások egyedi ellenőrzésére is sor került, amely a járványhelyzetre tekintettel a tagoknál történő helyszíni ellenőrzés nélkül, további analitikák, kiegészítő adatok, dokumentumok vizsgálatával, és a magyarázatot igénylő kérdések egyeztetése útján folyt.

A 2020. évi ellenőrzések megállapításait, tapasztalatait a következőkben foglaljuk össze.

1. A letéti adatszolgáltatás előállítása

A Díjfizetési szabályzat 3.1 pontja szerint az Alap tagja köteles olyan nyilvántartást alkalmazni, amely képes a biztosított befektetők tulajdonát képező letéti állományról a szabályzatban írott tartalommal adatokat előállítani. Az előállítás módját a részletes ellenőrzésre kijelölt tagok esetében vizsgáltuk, és a következő főbb hiányosságokat állapítottuk meg:

- a manuálisan beállított árfolyamérték frissítésének elmaradása okozta, hogy a tag a díjalap adott havi állományi értékének meghatározásakor a százezer eurónak megfelelő forint határértéket nem az MNB által az adatszolgáltatási napra vonatkozóan közzétett hivatalos devizaárfolyamon határozta meg;
- technikai hiba és kontroll folyamatok hiánya miatt a biztosított ügyfelek egy részének állománya kimaradt az adatszolgáltatás adataiból;
- az adatszolgáltatásban szerepeltettek olyan pénzköveteléseket is, amelyek nem az Európai Unió, illetve az OECD tagállamának törvényes fizető eszközében álltak fenn;
- a pénzletét értékek meghatározása nem a Díjfizetési szabályzat 3.13 pontja szerint történt, amely alapján csak az azonos devizanemű pénzeszközök esetén lehet a negatív egyenlegű számlákat a pozitív egyenlegű számlák egyenlegével összevonni, és ha az összevonás negatív értéket eredményez, az adott devizanemű pénzkövetelést 0-val kell szerepeltetni az adatszolgáltatásban. Ettől eltérően egyes tagok a különböző devizanemű pénzeszközök egyenlegét előbb forintosították, és az összevonás során valamennyi számlaegyenleget figyelembe vették, így a negatív számlaegyenlegekkel

abban az esetben is csökkentették a pénzletét összegét, ha az eltérő devizanemű pénzleteket érintett;

- hibás lekérdezési feltételek miatt a befektetők létszám adata nem egyezett meg az adatszolgáltatásban állománnyal rendelkező befektetők számával;
- befektetőhöz nem rendelhető, un. technikai számlákon kezelt állományok is szerepeltek a nem Beva védett befektetők letétállományi adataiban;
- előfordult, hogy az adatszolgáltatásra vonatkozó analitikát nem őrizték meg, vagy az nem volt kellő mélységű, az újonnan előállított analitikák a jelentés adataitól eltértek, így nem volt mód a benyújtott adatszolgáltatást a tételes analitikák alapján ellenőrizni.

A tagok adatszolgáltatás előállítási és belső ellenőrzési folyamatai eltérőek, ezek ellenére is az ellenőrzés általános tapasztalata az, hogy ahol az adatszolgáltatási analitikák megfelelően részletezettek, ott a hiányosságok szűrése is hatékonyabban működik. A tagok egy része az ellenőrzést követően beépítette rendszerébe a Beva által kért analitikákat is.

2. A letétállomány árazása

Jelentős állományi súlyuk miatt az ellenőrzés során elsődlegesen a magyar állampapírok, befektetési jegyek és a BÉT-re bevezetett értékpapírok árazását vizsgáltuk, a MÁK bruttó vételi áraihoz, a BAMOSZ által közölt árfolyamokhoz, és a BÉT által közölt tőzsdei záróárakhoz viszonyítottnan. A külföldi tőzsdék árai alapján a nagyobb volumenű külföldi értékpapír állományok értékelésének helyességét is ellenőriztük. A kontrolláraktól jelentősen eltérően értékelt állomány esetén az értékelés részleteinek egyeztetésére került sor. A vizsgálat arra irányult, hogy a piaci érték megállapítása során alkalmazott ár alkalmas-e az adatszolgáltatás napján az adott értékpapír piaci értékének meghatározására.

A jelentősebb díjalap eltéréseket okozó árazási hiányosságok a következő okok miatt fordultak elő:

- piaci értékkel rendelkező értékpapírok névértéken szerepeltetése a jelentésben;
- rendszerbeállítás miatt az állampapírok elméleti árainak hibás meghatározása;
- hibás devizaárfolyam alkalmazása az árazás során;
- azonos értékpapírra vonatkozó letétállományok eltérő árazással történő szerepeltetése a jelentésben;
- az érvénytelen, valamint a felszámolás alatt álló vagy megszűnt kibocsátó által kibocsátott értékpapírok szerepeltetése a jelentésben;
- az áradat betöltésének és a jelentéshez szükséges árak lekérdezésének hibás ütemezése miatt az adatszolgáltatás napjától eltérő értéknappal történő árazás, vagy az áradat hiánya miatt névértéken értékelés.

Az ellenőrzés egyértelmű tapasztalata, hogy az adatszolgáltatás napja szerinti piaci értékektől eltérő értékelések díjalap módosító hatása igen jelentős is lehet, ezért az alkalmazott árak kontrolljára kiemelt figyelmet fordítunk a jövőben is.

3. A felügyeleti adatszolgáltatások adatainak összevetése a letéti adatszolgáltatás adataival

Az ellenőrzés során vizsgáltuk, hogy a tagok a Beva felé jelentett adatok és a felügyeleti adatszolgáltatások előállításánál egyezően jelentik-e az állományt, ezért a 31D1 és 31D2 tábla negyedévek utolsó napjára vonatkozó egyes sorainak, valamint a részletes ellenőrzésre kijelölt tagok esetében a 30C felügyeleti tábla eltéréseinek részleteit is egyeztetjük. A hasonló tartalmú jelentések analitikáinak összevetése számos jelentéskészítési hiba kiszűrésére és a Beva jelentésében nem szerepeltetett letétállományok feltárására volt alkalmas. Az adatszolgáltatások összevetésével megállapítható volt, ha a Beva jelentésből

- alszámla kimaradt;
- nyomdai úton előállított értékpapírok hiányoztak;
- az értékpapírok törzsadatainak hibás rögzítése miatt az érintett értékpapírokra vonatkozó állomány kimaradt.

A felügyeleti és a Beva jelentés összevetése az idei ellenőrzés során jelentős díjmódosítást okozó hiányt nem tárt fel.

4. Kizárt befektetői besorolások

A Tpt. 215. § (1) bekezdése felsorolja a biztosítás alól kizárt befektetők körét, és a kizárt befektetői kör letéti állományai a díjszámítás során figyelmen kívül maradnak, ezért vizsgáltuk a besorolások helyességét.

A teljes tagi kör 2020. március 31-i analitikái alapján ezen a napon összesen 2804 kizárt befektetőt tartottak nyilván. A téves besorolások száma csökkent az előző év hasonló tartalmú adatszolgáltatásához viszonyítva, mindössze 37 besorolás volt téves, tehát a kizárt befektetők meghatározása a tagoknál jellemzően helyesen történt. A hibák többségét az okozta, hogy az ügyfelek más rögzített paraméterei (MNB szektorkód, iparági besorolás, stb.) alapján automatikusan végzett besorolásokat nem vizsgálták felül, és a kivételek figyelembevételére nem került sor.

A részletes ellenőrzésre kijelölt tagok esetében az ellenőrzés vizsgálta azt is, hogy az adott tagnál a természetes személyek esetében erre vonatkozó nyilatkozatban történik-e a kizárás okára vonatkozó megerősítés, és azt tapasztaltuk, hogy ez elmaradt. A biztosítás alól kizárt besorolású természetes személyek, és különösen a hozzátartozók esetében a kizárás okát a befektető erre vonatkozó nyilatkozatával szükséges alátámasztani, valamint biztosítani kell, hogy a nyilatkozatok a díjszámítási adatok ellenőrzése során is elérhetőek legyenek.

5. Az ellenőrzések eredménye

A 2020-as évben egyedi ellenőrzésre került 7 tag közül 2 tag esetében az adatszolgáltatásokat megfelelőnek találtuk, 5 tag esetében a feltárt hibák miatt az adatszolgáltatások módosítására került sor, illetve ilyen módosítás még folyamatban van, és ezért négy tag esetében változik a tagok 2020. és 2021. évi díja. A már beérkezett módosítások alapján a vizsgált tagok éves díja növekedett.

II. A következő időszak ellenőrzései

A 2020. évi ellenőrzéseket követően áttekintettük a tagi ellenőrzések eddigi gyakorlatát, és kidolgoztuk a következő időszak ellenőrzési tervét, amit az igazgatóság a 9/2021 (II.26.) számú határozatával hagyott jóvá. A tervezett ellenőrzésekkel kapcsolatos főbb tudnivalókat a következőkben foglaltuk össze.

1. A 3 évenkénti rendszeres ellenőrzés bevezetése

Az elmúlt két évben az adatszolgáltatások minőségének javítása érdekében az igazgatóság a letétkelő tagok teljes körét érintő kiegészítő adatszolgáltatást rendelt el, és ezek az átfogó ellenőrzések egyértelműen hasznosnak bizonyultak. Az analitikák előállítása kapcsán a tagok maguk is feltártak hibákat, további hiányosságokat pedig a Beva az analitikák vizsgálata alapján állapított meg, és a hibák kiküszöbölését követően javult a letéti adatszolgáltatások minősége. A feltárható lényeges hiányosságok köre vélhetően ezen az úton tovább már nem bővíthető, ezért az átfogó adatszolgáltatás elrendelését ettől az évtől az igazgatóság már nem tartotta indokoltnak, és a következő időszakban az egyedi ellenőrzésekre kíván hangsúlyt fektetni.

Az elfogadott ellenőrzési terv alapján valamennyi letétállománnyal rendelkező tag esetében 3 évenként egyedi ellenőrzésre fog sor kerülni, a vizsgálat kiterjed az ellenőrzést megelőző és az ellenőrzés évében beküldött negyedéves letéti adatszolgáltatási adatok megfelelőségének megállapítására, valamint azon tagok esetében, amelyeknél a vizsgálat a díjalapra ható jelentős hiányosságokat tár fel, az ellenőrzést követő évben utóellenőrzésre is sor kerül.

2. Az ellenőrzés által vizsgált területek

Az ügyfélnyilvántartás megfelelőségének ellenőrzése során vizsgáljuk:

- az ügyfelek biztosítás szempontjából történő besorolásának nyilvántartását, a kizárás okának feltüntetését, természetes személyek esetében a kizárás okának dokumentálását;
- az ügyfélnyilvántartásban rögzített besorolások (biztosított/kizárt) figyelembevételét a letéti adatszolgáltatás előállítása során;
- a besorolások helyességét;
- az elmúlt időszak adatszolgáltatást érintő fejlesztéseit.

A letéti adatok előállítása körében vizsgáljuk:

- a letéti adatszolgáltatás adatainak összhangját a Beva által meghatározott analitikákkal;
- a letétállományok meghatározásának helyességét, azaz
 - a biztosított letétek jelentésének teljeskörűségét (valamennyi befektető, és valamennyi számlatípus szerepel-e a jelentésben);
 - a negatív pénzeszámlák kezelését a jelentés előállítása során (a befektető különböző számlákon nyilvántartott, azonos devizanemű letétjeit összevontan értékelték-e, az összevonást követően szűrték-e ki a negatív egyenlegeket, negatív egyenleget nem voltak össze az ügyfél másik devizájának pozitív egyenlegével);
 - azt, hogy a letétállomány nem tartalmaz-e az Európai Unió, illetve az OECD tagállamának törvényes fizető eszközétől eltérő devizanemű pénzkövetelést;

- a befektetők létszámának meghatározását, azaz, hogy a jelentésben szereplő ügyfélszámok megegyeznek-e az analitikák alapján állománnyal rendelkező befektetők számával;
- az I. díjalapsávba tartozó letétállományok meghatározásának helyességét, ennek keretében azt, hogy
 - a 100 ezer €-os forintosított határérték megállapítása az MNB adatszolgáltatási napra vonatkozóan hivatalos devizaárfolyamán történik-e;
 - az I. díjalapsáv meghatározásához az egy ügyfélhez számlák milyen azonosítóval kerülnek összevonásra;
 - az I. díjalapsáv értékének meghatározása során előfordulhat-e ügyfél többszörözés (pl. egy befektetőhöz több ügyfélkód is tartozhat, és ezért többször is szerepel, stb.);
- a Beva felé jelentett összes (biztosított és nem biztosított ügyfélhez tartozó) letétállomány és a felügyeleti adatszolgáltatások eltéréseinek indokoltságát, ennek keretében különösen
 - a Beva adatszolgáltatásban szereplő ügyfél értékpapírállomány tételes adatai milyen mértékben és milyen okból térnek el a 30C felügyeleti táblában megadott ügyfélállományoktól;
 - a befektetési vállalkozások esetében a Beva adatszolgáltatásban szereplő ügyfél pénzállomány milyen okból tér el a 30B felügyeleti táblában szereplő ügyfélszámlák összesített egyenlegétől;
 - valamint eseti jelleggel vizsgáljuk még a 31D1 (Tájékoztató adatok) és 31D2 (Idegen tulajdonú értékpapírok állománya piaci értéken), valamint 33SZLA (Számlavezetők) felügyeleti adatszolgáltatásokban szereplő, valamint a Beva felé jelentett ügyfél állományok eltéréseinek részleteit.

Az instrumentumok árazása keretében vizsgáljuk, hogy

- az értékpapír állományok értékelése piaci értéküknek megfelelően történt-e;
- kamatozó eszközök esetében az értékelés figyelembe vette-e a kamattartalmat;
- meghatározó állományok esetében kontroll piaci árak alapján, hogy milyen mértékű az eltérés az állományok értékelésében;
- a névértéken szereplő állományok esetében valóban nincs-e az értékeléshez használható piaci ár.

3. Az ellenőrzés során bekért analitikák

Az ellenőrzés során a letéti adatszolgáltatások megfelelőségét alábbi részletezésű és tartalmú analitikák alapján vizsgáljuk, ezért a tagok nyilvántartási és jelentési rendszerének képesnek kell lennie ezek előállítására:

- Adatszolgáltatási analitika: Az adatszolgáltatási napra vonatkozóan tartalmazza a befektetői letétállományok összesített adatait ügyfelek szerinti bontásban (ügyfelenként összesített pénz, értékpapír és a 100 ezer euró alatti állományokat).
- Ügyfélanalitika: Tartalmazza aznapra vonatkozóan a biztosított befektetői (Bszt. 5. §-a (1) bekezdésének a)-d) és a Bszt. 5. §-a (2) bekezdésének a) és b) pontjában meghatározott tevékenység keretében kezelt) letétállomány tételes adatait ügyfelek és instrumentumaik szerinti bontásban.

- Kizártak analitika: Tartalmazza az adatszolgáltatás napján állománnyal rendelkező nem Beva biztosított befektetők azonosítóját, jogi személyek esetében pontos, azonosításra alkalmas megnevezését, valamint a kizárás okát.
- Állományi analitika: Az adatszolgáltatási napra vonatkozóan szerepel benne az összes befektetői (biztosított és nem biztosított) letétállomány tételes adata instrumentumok (pénz és értékpapír) szerinti bontásban.
- ADATLAP-analitikák összegzése: Az adatszolgáltatás és az ellenőrzés során benyújtott analitikák adatainak automatikus összevetését tartalmazza, eltérés esetén az eltérés indoklásával együtt.

Az adott évben ellenőrzésre kijelölt tagokat az első negyedévben levélben értesítjük az ellenőrzésről, tájékoztatjuk annak menetéről, valamint a vizsgálatokhoz szükséges adatszolgáltatásokról, beküldési határidejükről. Az ellenőrzési adatszolgáltatások táblázatai hamarosan elérhetőek lesznek a Beva honlap Tagintézeteknek/Adattáblák díjszámításhoz oldalának Tagi ellenőrzésre vonatkozó részén is. A táblázatok adattartalmának pontos részleteiről a letölthető fájlban szereplő Kitöltési útmutató alapján lehet tájékozódni.

Budapest, 2021. március 4.

Befektető-védelmi Alap